

СЎНГГИ ДАСТХАТ

Дилшода Ҳаққулова

*Осиё Халқаро Университети**Педагогика ва психология кафедраси**ўқитувчиси*

Мен улуғ инсон, ҳалол олим Иброҳим Ҳаққулнинг жияни бўлганимдан ҳар доим фахрланганимни ҳеч яширмаганман. Амаким Тошкенти азимда яшадилар. Аммо биз, яъни бутун Ҳаққуловлар оиласи ҳеч қачон маънан амакимдан йироқ бўлмаганмиз. Ҳамиша у кишининг маънавий савлати, оқилона маслаҳатлари, ҳақимона насиҳатлари билан ҳаёт режаларимизни тузганмиз. Айниқса, мен Тошкентда, қолаверса, филология факультетига ўқиганлигим боис, амакимга кўпроқ руҳан яқин бўлган бўлсам ажаб эмас. Тошкентдан узилган пайтларимда ҳам амакимдан йироқлашганимни ҳис қилмаганман. Иброҳим Ҳаққул олим, адабиёшунос сифатида ҳам мен учун ҳар доим бетақрор бўлган. У киши ҳаётга муҳаббат, уни кадрлаш ҳақида қанчалар кўп гапирса, ўлим ва охират ҳақида ҳам ундан кам гапирмасдилар. Бу тадқиқотларида ҳам кўринади. Тасаввуфий таҳлилларидан бирида шундай дейдилар: “Инсон умри руҳоний оламдан борлиқ оламига, ундан яна охират дунёсига муборак бир сафардир. Бу моддий оламда у боқий қолмоқ учун эмас, балки ҳақиқий ватани бўлмиш малакут оламига қайтиш учун туғилади. Шу сабабдан ҳам унинг ҳаёти ва тақдир йўли бир ҳижрат, бир сафар, бир хотира мазмунига эгадир”. Аммо амакимнинг сўнги йўллари бизни шоширди... Буюк инсонларда ҳаётини олдиндан англаш, маълум бир маънода, ўзига аён бўлади, деб ўйлайман. Бунга мисол сифатида Иброҳим Ҳаққулнинг узоқни олдиндан кўра билишларига кўп бора гувоҳ бўлганман.

Талабалик йилларим амаким Иброҳим Ҳаққулнинг хонадонларида кечди. Бу ерда мени жиян сифатида эмас, балки фарзандлари қаторида кўрар эдилар. Амакимда мен ҳам қаттиққўл, ҳам меҳрибон отам тимсолини кўрардим. Чунки амаким ва дадам ўртасида меҳр-оқибат шу қадар кучли эдики, биз фарзандлар ана шу меҳрни ҳис қилиб улғайдик. Улар ҳар биримизнинг қизиқишларимизга жиддий эътибор берардилар. Қандай китоблар ўқиётганимиз ҳақида сўрардилар. Ўқишимиз лозим бўлган китоблар рўйхатини тузиб берардилар.

Дам олиш кунлари Дўрмондаги дала ҳовлиларига борар эдик. Баҳор ойида ҳовлидаги боғчада хилма-хил дарахт ва гуллар яшнаб турарди. Аксар пайтларини сўрида китоб мутолааси билан ўтказар эдилар. Кўпинча ижодхоналарининг чироғи тундан тонггача ўчмасдан турарди. Олимликнинг қай даражада машаққатлилигини амакимнинг иш жараёнини кўриб англаганман. Ижод билан тунни тонгга улаб, одатдагидек ишга кетганликлари хотирамнинг туб-тубида сақланиб қолган. Хонадонларидан меҳмон аримасди. Шукур Холмирзаев, Жамол Камол, Аҳмад Аъзам,

Эркин Аъзам, Нурали Қобул, Набижон Боқий каби яқинлари тез-тез келишар ва улар билан адабий суҳбатлар бўлиб ўтарди. Адабиётни инсон руҳининг кўзгуси эканлигини, одам қисмати мураккаб ва зиддиятли бўлиб, унинг туб моҳияти ички боғланишларини фақат адабиёт сувратлантириб кўрсатиши мумкин, деб билардилар.

Кейинчалик телефон орқали кўп суҳбатлашиб, маслаҳатлар олиб турдим. Суҳбат китоб, адабиёт ва билмаганларим ҳақида саволлар бўларди. Достойевскийнинг “Ака-ука Карамазовлар” асарини ўқиб чиқишимни қайта-қайта таъкидладилар.

Эсимда, вафотларидан бир ой олдин уйларига бориб, шу ерда қолдим. Сўнгги пайтларда тушларида фақат бувим кираётганликларини айтдилар. Биз бувим, дадам билан боғлиқ хотираларни эсладик. Бувимнинг кўп мақоллар билганликлари, шу мақолларни ёзиб олиб китоб чоп эттирганликлари ҳақида сўзлаб бердилар. Кутубхоналарида сон-саноксиз, ноёб китоблар бўлиб, ҳар бири ҳақида чуқур мулоҳазалар ёзилган бир қанча дафтарлар бор эди. Китоблари орасидан йигирмага яқинларини саралаб менга берганларида қувониб кетдим. Кейин ҳар бир ишларини якунига етказдилар ва шогирдларига юборишимни тайинладилар.

27-июнь кuni тонгги соат 5 да Сурхондарёга кузатиб қўйдик. Кетаётганларида ҳаётлари хотима топишини олдиндан билгандек, “Соғ-саломат бориб келишим учун дуо қилиб турунглар” деган эдилар. Бу энг сўнгги хизмат сафарлари эканлигини билмаган эдик. Балки билганимизда....

Негадир эртаси кuni кун бўйи кўнглим ғаш тортиб юрди. Кеч соат еттиларда телефон орқали сўзлашдим, самолётда эмас, поездда қайтаётганларини айтдилар. Орадан икки соат чамаси ўтгач дунёдан ўтганлари ҳақида машъум хабар келди.

Уч кундан кейин китоблари орасидан энг сўнгги дастхатлари билан менга ёзилган китоб чиқди. Ўшанда бу китоблар амакимдан менга эсдалик бўлиб қолишини билмаган эдим. Амаким менинг илмий иш қилишимни жуда хоҳлар эдилар. Бугун амакимнинг китобларини бошқа бир нигоҳ билан, бурчимни ҳис қилган ҳолда қайта ўқияпман. Ва яна у кишини янгидан кашф қиляпман, мен учун янаям улуғворлик касб этмоқдалар. Илоҳим, амакимнинг руҳлари шод бўлсин...

АДАБИЁТЛАР

1. Hikmatovna, M. N. (2024). CONTENT OF THE INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAM. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(2), 88-94.
2. Hikmatovna, M. N. (2024). Teaching of specialized subjects in primary education. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 453-460.
3. Hikmatovna, M. N. (2024). Boshlang'ich ta'limda mutaxassislik fanlarini o'qitish. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 445-452.

4. Махмудова Нигора Хикматовна. (2024). Преподавание профильных предметов в начальной школе . *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 436–444.
5. Sobirovna, S. Y. (2023). Creativity in the work of an educator. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 361-367.
6. Sidiqova Yulduz. (2024). SYUJETLI-ROLLI O`YINLARNING BOLA FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(1), 44–51.
7. Sidiqova Yulduz Sobirovna. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA NUTQ, MULOQOT O`QISH VA YOZISH MALAKALARINING SOHALARI. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(1), 52–62.
8. Sobirovna, S. Y. (2024). AESTHETIC EDUCATION AS A TOOL TO LEAD CHILDREN TO PERFECTION. *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(2), 354-367.
9. Yulduz, S. (2024). Estetik tarbiya bolalarni komillikka yetaklovchi vosita sifatida. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(2), 95-106.
10. Isomova, FATQ (2022). THE IMPORTANCE OF SPEECH DEVELOPMENT ACTIVITIES IN PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL EDUCATION IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 947-949.
11. G'aniyevna, P. R. F. (2022, June). MAKTABGA TAYYORLOV GURUHLARI UCHUN SAVODXONLIKKA O`RGATISH MASHG`ULOTLARIDA, A`HARF-TOVUSHINI O`RGATISH METODIKASI. In *E Conference Zone* (pp. 38-41).
12. Tojiddinovna, I. F. A. (2024). Tarbiya turlari va ularning shaxs kamolotiga ta'siri. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 429-435.
13. Tajiddinovna, I. F. (2024). Types of education and their impact on personality development. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 469-475.
14. Исомова, Ф. Т. (2024). Виды образования и их влияние на развитие личности. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 461-468.
15. Tojiddinovna, I. F. A. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA "ILK QADAM" DASTURI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 603-608.
16. Tajiddinovna, I. F. A. (2024). FIRST STEP PROGRAM IN PRESCHOOL EDUCATION. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 609-614.
17. Tajiddinovna, I. F. A. (2024). THE ISSUE OF EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 615-620.

18. Tojiddinovna, I. F. A. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIDA BOLALARNING IJTIMOIIY MOSLASHUVI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 590-595.
19. O'ktam qizi Buxoro, S. M. (2022). BOLANING NUTQINI RIVOJLANTIRUVCHI O'YINLAR. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 484-486.
20. Oktam's, S. M. (2023). Methods and Tools of Speech Development of Small Group Children in Preschool Education Organization. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 104-108.
21. O'ktam qizi Shukurova, M. (2023). Speech grow up in training using interactive methods. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 357-360.
22. O'ktam qizi Shukurova, M. (2023). The importance of genres of folklore in the education of preschool children. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 96-99.
23. Shukurova, M. (2023). METHODS AND METHODS OF INCREASING CHILDREN'S SPEECH IN A PRESCHOOL ORGANIZATION. *Modern Science and Research*, 2(10), 477-480.
24. Madina O'ktamovna Shukurova. (2024). " Growing children's speech in the process of introducing them to the environment and nature ". *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 130-135.
25. Shukurova, M. (2024). OILADA FARZAND TARBIYASIDA OTANING ROLI. ZAMONAVIY TARAQQIYOTDA ILM-FAN VA MADANIYATNING O'RNI, 3(2), 162-167.
26. O'ktamovna, S. M. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA TABIAT BURCHAGINI TAYYORLASH. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 661-667.
27. O'ktamovna, S. M. (2024). EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN PRIMARY GRADES. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 654-660.
28. O'ktamovna, S. M. (2024). PREPARATION OF THE NATURE CORNER IN PRESCHOOL EDUCATION. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 675-681.
29. Ситора Икромовна Акбаровна. (2024). РАЗВИТИЕ СОЗНАНИЯ И ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ПОНЯТИЯМ БЕССОЗНАТЕЛЬНОГО. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 157-163.
30. Ro'ziyeva, M. Y., & Azamova, N. U. B. (2024). BADIY ADABIYOTDA MAKON VA ZAMON TUSHUNCHASI VAULARNING KELIB CHIQISHI. *Analysis of world scientific views International Scientific Journal*, 2(2), 22-26.

31. Bahrievna, P. N., & Ro'ziyeva, M. Y. (2023). Reforms and Innovations in the Educational System in Uzbekistan. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(6), 47-51.
32. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING METODOLOGIK VA ILMIY ASOSLARI.
33. Hojiyeva, N. (2023). METHODS OF TEACHING MOTHER TONGUE IN PRIMARY CLASSES SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASIS. *Modern Science and Research*, 2(9), 424-428.
34. Bahodirovna, H. N. (2023). TA'LIM JARAYONIDA BOSHLANG 'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O 'QITISH MUAMMOSINING YORITILISH MAZMUNI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 209-209.
35. Hojiyeva, N. B. (2023). MODERN METHOD IN TEACHING MOTHER LANGUAGE LESSONS-USING THE CACOGRAPHY METHOD. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 434-439.
36. Hojiyeva, N. B. (2023). INCREASING THE INTEREST OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TEACHING TECHNOLOGY IN PRIMARY GRADES. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 430-433.
37. Bahodirovna, H. N. (2023). Methodological Principles of Teaching The Science of" Education" In Primary Classes. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(9), 366-368.
38. Bahodirovna, H. N. (2023). Methodological Foundations of Teaching the Science of" Education" in Primary Grades. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(9), 369-372.
39. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING PREDMETI VA VAZIFALARI.
40. Hojiyeva, N. (2023). THE SUBJECT AND TASKS OF THE METHOD OF TEACHING THE MOTHER TONGUE IN PRIMARY GRADES. *Modern Science and Research*, 2(10), 855-857.
41. Muhammedovna, T. M., & Bahodirovna, H. N. (2022). Methods and Means of Forming Technological Skills of Primary School Students. *AMERICAN JOURNAL OF SCIENCE AND LEARNING FOR DEVELOPMENT*, 1(2), 139-144.
42. Bahodirovna, H. N. (2024). THE SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL TRAINING IN PRIMARY CLASSES. *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(2), 439-447.
43. Bahodirovna, H. N. (2024). AND ESSENCE OF THE EDUCATIONAL PROCESS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 328-333.
44. Narziyeva, S. (2023). PSYCHOLOGICAL VIEWS ON THE CHOICE OF PROFESSION. *Modern Science and Research*, 2(10), 333-336.

45. Rustamovna, N. S. (2023). UNDERSTANDING EMPATHY: AN ESSENTIAL COMPONENT OF HUMAN CONNECTION. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 378-382.

46. Rustamovna, N. S. (2023). DEVELOPING EMPATHY IN STUDENTS. *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 127-131.

47. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH SINFLARDA SINFDAN TASHQARI MASHG 'ULOTLAR. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 4, pp. 27-32).

48. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TA'LIM MASALASI. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 4, pp. 21-26).